

TÜRKİYE’DE SPOR KULÜPLERİNİN HALKA ARZI

Sebahattin DEVECİOĞLU*
Bilal ÇOBAN *

ÖZET

Dünya’da ve Türkiye’de bir çok spor kulübü gelirlerini artırmak için çeşitli finans kaynaklarına başvurumaktadırlar. Bu durum özellikle faaliyetlerinin büyük kısmını profesyonel futbol takımları ile sürdüren kulüpler için önem arz etmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinde futbol kulüpleri gelirlerini artırmada şirketleşme konusunda oldukça önemli mesafeler kat etmiş ve kulüpler piyasa şartlarına uygun olarak yapılandırılmıştır. Avrupa’da spor kulüplerinin şirketleşmesi ile birlikte halka arz edilmesi, süreci tamamlayan bir unsur olarak gelişmektedir.

Türkiye’de son yıllarda spor kulüpler şirketleşme ve buna bağlı olarak da halka arz kavramlarıyla tanışmış özellikle profesyonel futbol şubeleri bulunan kulüpler konuya ilgi göstererek uygulamada örnekler sergilemişlerdir. Türkiye’de spor kulüplerinin sahip olduğu mevzuata yönelik eksiklikler ile geleneksel yönetim yapıları serbest piyasa şartlarına uygun şirketleşme ve halka arz uygulamalarında problemleri de beraberinde getirmiştir.

Bu çalışma Türkiye’de spor kulüplerine bağlı şirketlerin halka arzlarında mevcut durumun belirlenmesi ile giderilmesi gereken problemlere çözüm önerileri geliştirmeye yönelik olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Spor, Futbol, Şirket, Halka arz

GİRİŞ

Dünyada uygulanan ekonomik sistem ve ekonomi politikaları giderek birbirine yakınlaşmaktadır. Küresel ekonominin daha yoğun olarak gündeme gelmesiyle birlikte serbestleşme, daha fazla önem kazanmaktadır. Ekonomik alanda liberal ekonomik düzen, siyasi alanda ise demokrasiye dayalı bir siyasal sistem bütün dünyada kabul görmektedir. Liberal demokrasi adı verilen yeni bir siyasal ve ekonomik düzen dünyada hızla yayılmaktadır.⁵

Sanayileşme, hizmet sektörünün gelişmesi, bilgi çağı ve hızlı kentleşme sonucunda toplu yaşama kültürü ve sosyal yapı giderek farklı özellikler kazanmıştır. Toplumsal eğilimleri; moral, kültür, yaşam felsefesi, ekonomik refah gibi olgular biçimlendirmektedir.²⁵

Günümüz de spor siyasal ve ekonomik örgütlenmede oldukça karmaşık bir yapıya ulaşmıştır. Siyasetin, sanatın, çevrenin ve daha nice konunun gündemi meşgul ettiği dünyamızda, spor ağırlıklı konumunu; ticarileşerek başlı başına bir sektör haline gelmekle sürdürmektedir.³ Ayrıca, kitle iletişim araçları ve özellikle medyanın etkisiyle karlı bir reklam ve tanıtım aracı haline gelen spor, bir taraftan geniş kitlelerin yoğun ilgisini çeken bir gösteri ve eğlence faaliyeti olarak tüketim sektörüne dönüşürken, diğer taraftan müteşebbisler için önemli miktarlarda finans hareketlerinin yaşandığı cazip bir ekonomik faaliyet alanı haline gelmektedir.²

Modern toplumda siyasal iktidarlar kendi özelliklerine ve amaçlarına hizmet edecek tarzda spor dalları geliştirmişlerdir. Boş zaman kültürünün gelişmesiyle birlikte sporun bir eğlence unsuru oluşunun yanı sıra, kitleleri teskin edici bir araç olarak da futbolun geliştiği ifade edilmektedir.⁴ Dünyanın bir çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de en popüler spor dalı olan futbol, günümüzde profesyonel spor dallarından birisi haline gelmiştir. Genellikle dernek şeklinde örgütlenen futbol kulüpleri tarafından yürütülen sportif faaliyetler diğer ülkeler de olduğu gibi Türkiye’de de oldukça önemli bir ekonomik faaliyetin konusunu oluşturmaktadır.

Bu gün futbolun gelişen ticari yönüne bakıldığında, İngiliz futbol kulüplerinin diğer Avrupa ülkelerine göre daha ön planda yer aldığı görülmektedir. İtalya , Almanya İspanya veya Avrupa’nın herhangi bir ülkesinde yer alan büyük futbol kulüpleri ciddi bir biçimde yeniden yapılanmayı sağlarken, halka açılarak, yeni yatırımcılar yönetime davet etmekte ve lig düzenlemelerini bu yapıya uygun olarak yeniden oluşturmağa çalışmaktadırlar. Pek çok kulüp geleneksel örgütsel yapısını değiştirerek daha ticari ve profesyonel bir yapıya dönüşmek zorunda

* Arş.Gör.Dr., Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu , ELAZIĞ

kalmaktadır. Bu değişikliklerden bekleneni kulüplerin modern bir yapıya sahip olması ve ticari faaliyetlerini geliştirebilmesi için finansal kaynaklara ulaşma arzusu olarak tanımlamak mümkündür.⁷

Ancak Türkiye’de bu gelişmelerin tam ve doğru algılandığı doğru değildir. Çok sayıdaki kulüp mali yapılarındaki ciddi sıkıntılarını dile getirmelerine karşın bunları nasıl çözebileceklerini bilmemekte-dirler. Kulüplerin profesyonel olmayan örgüt yapıları, uzun vadeli çözüm önerilerine yönelimi de engellemektedir. Bütün bu olumsuzluklar kulüpleri ulusal ve uluslar arası rekabetten uzak bırakmıştır.

Türkiye’de artık futbolun örgütlenmesini gözden geçirmesi bir zorunluluk haline geldiğinden ,yapının kendi kendini finanse eden bir sistem haline dönüşümünü sağlaması gereklidir. Bu yollardan önerilebilecek işlerden bir tanesi şirketleşme olup buna bağlı **halka arz**’da süreci tamamlayan önemli bir unsurdur.⁶

Türkiye’deki spor kulüplerinin halka arzının çözümlenmesi amaçlanan bu çalışmada; Halka arz kavramının tanımı, spor kulüplerinin halka arzı, Avrupa ve Türkiye’deki mevcut durum ve ilgili işlemler Spor ekonomisi literatürü çerçevesinde değerlendirilmiş, spor kulüplerinin halka arzı ile ilgili veriler tablolarla gösterilmiştir.

I-HALKA ARZ (public offering)

Türkiye’de liberal ekonomiye geçişle birlikte, 1980’li yılların ikinci yarısından itibaren Sermaye piyasası faaliyetlerine getirilen düzenlemeler ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının (İMKB) Faaliyete geçmesiyle Türkiye’de yatırım bankacılığı kavramıyla tanışmıştır. İMKB’nin faaliyete geçmesiyle birlikte, Türkiye’de önde gelen şirketler halka açılarak Sermaye Piyasası’nın yarattığı avantajlardan faydalanmaya başlamışlardır.⁷

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 28.7.1981 Tarihinde kabul edilerek, 30 Temmuz 1981 tarih ve 17416 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Menkul Kıymet Borsaları Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname, 5 Nisan 1983 tarih ve 2810 sayılı kanunun vermiş olduğu güç ve yetkiye dayanarak, Bakanlar Kurulu’nca, menkul kıymetlerin güven ve istikrar içinde işlem görmesi için menkul kıymetler borsalarının kuruluş, yönetim, çalışma esasları ve denetlenmesini düzenlemek suretiyle sermaye piyasasının ekonomik gelişmede etkin bir rol oynamasını sağlamak amacıyla, 3 Kasım 1983 tarihinde kararlaştırılarak, 06.10.1983 tarih ve 18183 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

Halka arz, sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan halka çağrıda bulunulmasını; halkın bir anonim ortaklığa katılmaya veya kurucu olmaya davet edilmesini; hisse senetlerinin borsalar veya diğer teşkilatlanmış piyasalarda devamlı işlem görmesini; halka açık anonim ortaklıkların sermaye artırımları dolayısıyla hisse senetlerinin satışını ifade eder. (SPK, Md.3).

Halka arz; hisse senetlerinin çok sayıda ve önceden bilinmeyen yatırımcılara çağrı ve ilan yoluyla satışı olarak tanımlanabilir. Şirketlerin halka açılmak ve hisse senetlerinin organize bir pazarda işlem görmesini sağlamak suretiyle elde ettikleri faydaları;Finansman Sağlamak Likidite Sağlamak ,Yurtiçi ve Yurtdışı Yaygın Tanıtım Kurumsallaşma, İkincil Halka Arz İmkânı ,Vergi Avantajı gibi sıralayabiliriz

Hisse senetlerini halka arz etmek suretiyle halka açılan ve hisse senetleri Borsa’da işlem gören şirketler, halka arz yoluyla bir yandan sermayenin tabana yayılmasını sağlamakta, diğer yandan alternatif finansman yöntemleri arasında en ucuz kaynak niteliğinde olan fonlar ile yeni yatırımlara girebilme olanağına kavuşmakta, tasarrufçunun atıl fonlarını aktif hale getirmekte, kısa vadeli fonların uzun vadeli fonlara dönüşmesini sağlamaktadırlar. Halka açılan şirketlerin kurumlaşma süreci hızlanmakta ve modern yönetim tekniklerine daha kısa süre içinde kavuşabilmektedirler.

Halka açık şirketlerin hisse senetlerinin Borsa’da işlem görmesi gerek şirkete gerekse şirket ürünlerine yaygın tanınma ve prestij avantajı sağlamaktadır.

Halka açık şirketler, çeşitli vergi istisnalarından yararlanma imkanına sahiptirler. 20.08.1999 tarih ve 99/13230 karar numaralı Bakanlar Kurulu Kararı ile kar paylarından yapılan Gelir Vergisi tevkifatı oranı "halka açık anonim şirketler" için %5 "diğerleri" için ise % 15 olarak belirlenmiştir

Borsa'da işlem görme ile birlikte şirket yabancılar tarafından tanınmış olacağından şirketin ürünlerine yeni pazarlar açılarak ihracatında artış sağlanabilecektir. Ayrıca yurtdışı kuruluşlarla ortak girişimlerde (Joint Venture vb.) bulunmada halka açıklık ve Borsa'da işlem görme çok önemli bir referans teşkil etmektedir. Ayrıca, şirket hisse senetleri likidite imkanı kazandığından, hisse senetlerinin organize pazarlarda istenilen zamanda, gerçek arz ve talebe göre oluşan fiyatlardan alınıp satılabilmesi imkanı doğmaktadır.

Diğer yandan, hisse senetlerinin Borsa'da işlem görmesi ile birlikte şirketlerin hisse senetleri bankalar ve benzeri kurumlarca teminat olarak kabul edilebildiğinden bankacılık kesiminden daha fazla kaynak temini mümkün hale gelmektedir. Bir şirketin hisse senetlerinin Borsa'da işlem görebilmesi için öncelikle hisse senetlerinin halka arz edilmiş olması gereklidir.¹⁷

A-Halka Arz Yöntemleri

Esas olarak, halka açılmada üç yöntem izlenebilir.

- a) Mevcut Hissedarların Sahip Olduğu Hisse Senetlerinden Bir Kısmını Borsa'da veya Borsa Dışında Halka Arz Etmeleri.
- b) Sermaye Artırımı Yoluyla Hisse Senetlerinin Halka Arzı
- c) Sermaye Artırımı Yoluyla Hisse Senetlerinin Halka Arzı ile Mevcut Hissedarların Sahip Olduğu Hisse Senetlerinden Bir Kısmını Halka Arz Etmesinin Birlikte yapılması

B-Hisse Senetlerinin Halka Arzı

Hisse senetlerinin halka arzı ile ilgili düzenlemeler 15.11.1998 tarih ve 23524 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri:1 No:26 sayılı (Hisse Senetlerinin Kurul Kaydına Alınmasına ve Satışına İlişkin Esaslar) Tebliği'nde yer almaktadır.

Temel olarak hisse senetlerinin halka arzı;Halka arz edilecek senetlerin kurul kaydına alınması, İzahnamenin Ticaret siciline tescili ve Ticaret sicil gazetesinde ilanı, sirkülerin yayımlanması, Yeni pay alma hakkının kullandırılması, Hisse senetlerinin satışı, Hisse senetlerinin satın alan kişilere teslim edilmesi, Satış sonu işlemler gibi süreçler dahilinde yapılır.

C-Halka Arzda Satış Yöntemleri

Tasarruf sahiplerine satış işlemleri,“*Sermaye Piyasası Araçlarının Halka Arzında Satış Yöntemlerine İlişkin Esaslar Tebliği*” Seri: VIII, No: 22 hükümleri çerçevesinde yerine getirilir. Bu Tebliğe göre halka açılmak üzere hisse senedi satışı yapacak ortaklıkların “Talep Toplama” veya “Borsa'da Satış” yöntemlerinden birisini kullanmaları zorunludur. Hisse senetlerini tahsisli olarak satmak yerine halka arz etmek isteyen anonim ortaklıklar aşağıdaki satış yöntemlerinden birini seçerek kullanabilir.

- a) Borsada Satış Yöntemi
- b) Talep Toplama Yöntemi (sabit fiyatla - fiyat teklifi alma)
- c) Talep Toplanmaksızın Satış Yöntemi

D- Borsa'da İşlem Görme

Hisse senetlerinin halka arz edilmesini takiben veya halka arz edilme başvurusu ile birlikte şirketler, hisse senetlerinin Borsa'da işlem görme talebiyle kayda alınması için Kurul'a başvuruda bulunur. Başvuru sonucunda Kurul tarafından kayda alınan hisse senetleri, Borsa'da kote edilerek Borsa'nın uygun göreceği ilgili pazarda işlem görür.(Seri :I,No.26 Tebliği md.30)¹⁶

II- SPOR KULÜPLERİNİN HALKA ARZI

Spor kulüpleri, dünyanın her yerinde sporun çekirdek teşkilatı ve onun temel birimi olarak görev yapmaktadırlar.¹³ Spor kulüpleri sporcuların teknik heyetin bir amaç etrafında bir araya geldiği sporculara sporu bilimsel olarak öğreten ve uygulatan tüzel kişilerdir.¹²

Türkiye de Spor kulüpleri, 2908 sayılı dernekler kanununun “Gençlik ve spor kulüpleri” başlıklı 57. inci maddesinde genel olarak düzenlenmiştir. Buna göre kamu kurum ve kuruluşlarında, yüksek öğretim kurumlarında ve özel kuruluşlarda, kendi mensupları tarafından, spor faaliyetlerini

yönlendirmek ve boş zamanları değerlendirmek için bu kurum ve kuruluşlar bünyesinde dernekler kurulabilir. Bu derneklerden spor faaliyeti amacına yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirme amacına yönelik olanlar gençlik kulübü ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar gençlik ve spor kulübü adını alır.¹⁴

Spor kulüpleri dernek ve şirket olmak üzere iki farklı tüzel kişiliğe sahiptirler. Dernekler kar amacı gütmeyen kuruluşlar olmasına karşılık, şirketler tamamen kar amacına yönelik tüzel kişilerdir.¹²

Futbol Kulüpleri gelirlerini artırmaları için birçok metodlar kullanmaktadırlar. son yıllarda Avrupa da ve ülkemizde birçok spor kulübü, Şirketleşme ve Halka arz (borsa) da işlem görmek amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Konuyla ilgili yasal düzenlemeler üzerinde çalışmalar bu yönde yapılmaktadır.

Futbol kulüpleri için halka açılma, şirketleşmenin bir sonucu değil sadece şirketleştikten sonra Genel Kurulca onay verilmesi durumunda uygulanabilecek bir alternatif finansman aracıdır.

Halen Avrupa'da sayıları otuz dokuzu bulan halka açık futbol kulübünün bulunması gelişmelerin bu yönde olduğunun göstergesidir. Bugün futbol kulüplerinin şirketleşerek veya hizmetlerinin bir kısmını şirketlere devrederek bu yolla gelirlerini artırma eğilimine girmişlerdir. Bu noktada İngiliz kulüpler diğer Avrupa ülkelerindeki kulüplere bir model oluşturduğu ve bu konuda başarılı oldukları gözlenmektedir.

Bununla birlikte bir çok kulüp borsada işlem görmek için gerekli olan kriterlere haiz bulunmaktadır. Örneğin kulüplerin son dönemlerine ait karlılık durumları, kabul edilebilir mali denetim, profesyonel iş yönetimi ve örgütsel yapı, istikrarlı ve sağlıklı kazanç yapısı önemli kriterler olarak sayılmaktadır. Ayrıca kulüpler bir takım yasal engellerin üstesinden gelmek zorundadır.⁷

Avrupa da şirketleşen ve halka açılan spor kulüplerinin Finansı ile ilgili göstergeler. tablo 1 de²⁰

Tablo -1- Avrupa'da Borsaya Kote Futbol Kulüpleri

Ülke	İlk Kulüp	Toplam kulüp
Danimarka	FC Brøndby	6
İngiltere	Tottenham	22
İtalya	Lazio	1
Hollanda	Ajax	1
Portekiz	FC porto	2
İsviçre	Grasshoper	1

Halka arz konusunda Avrupa'nın en başarılı kulübü olarak gösterilen Manchester United diğer kulüplere bu konuda örnek teşkil etmektedir. Londra borsasında işlem gören Manchester United piyasa değeri 1.6 milyar dolar kulübün yıllık geliri 179 milyon doları bulmaktadır. Hisse senetleri borsada işlem gören bazı Avrupa kulüplerinin piyasa değerleri Tablo 2, de.²¹ borsa işlem değerleri¹⁵ Tablo -3 de gösterilmiştir.

Tablo-2- Avrupa'daki Futbol Kulüplerin Piyasa Değerleri

Kulüp	Piyasa Değeri	Gelirler	Kar	Ürünsatış Geliri	Dönem 2000 yılı Aylık
Manchester United	816.900.000	61.548.630		14.002.672	7
Lazio	152.000.000	19.726.089	1.158.958	158.958	6
Ajax	116.700.000	35.340.000	3.976.000	3.976.000	6
Newcastle United	113.100.000	34.432.800	373.022		7
Celtic	90.500.000	34.145.860	-8.751.670	2.180.744	6
Aston Willa	50.900.000	48.492.860	24.390	9.038.610	5
Sunderland	33.300.000				6
Leicester City	25.100.000				7

Tablo-3-Avrupa'da ki Futbol Kulüplerinin Borsa İşlem Değerleri

Kulüp	Satışlar Yıllık	Piyasa Değeri	Fiyat/KazançOran	Fiyat/Defter değeri
Manchester United	179	1.637	66.1	9.4
Chesea	148	192	62.7	1.7
Newcastle United	72	147	105.8	1.7
Leeds sporting	60	141	142.5	3.1
Ceeltic	55	134		2.3
Tottenham Hotsbur	69	107	82.5	1.6
Aston Villa	56	97	13.5	1.3
Sunderland	39	92	6.1	1.2

III- TÜRKİYE'DE SPOR KULÜPLERİNİN HALKA ARZI

Türkiye'de bazı spor kulüplerinin menkul kıymetler borsasında hisselerinin bir kısmını halk arz ederek gelir sağlamaya çalışmaları kulüp faaliyetlerinin değerlendirilmesini karmaşık hale getirmektedir.¹²

Spor kulüplerinin gelir kaynakları, 6.10.1983 tarihinde kabul edilerek 7.10.1983 Tarih ve 18184 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "2908 sayılı Dernekler Kanunu"nun 60.maddesinde, derneklerin gelir kaynakları, 61. maddesinde derneklere yapılacak yardımın şartları belirtilmiş ve Türk spor mevzuatının çeşitli yerlerinde gösterilmiştir.

Bunlara ilave olarak kulüplerin yan gelirleri ve kulüplere yardım şekilleri ilk kez 28.7.1985.tarih ve 18825 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği" nde yer almıştır.

Ayrıca Spor kulüplerine yapılacak yardımları kapsayan "Spor kulüpleri yardım yönetmeliği" 3289 sayılı kanunun 39.maddesine istinaten 27.9.1984 tarih ve 3046 sayılı kanunun 37.maddesinde "Bakanlıklar, kanunla yerine getirmekle yükümlü oldukları hizmetleri tüzük, yönetmelik, tebliğ ve genelgelerle düzenlemekle görevli ve yetkilidir." Şeklinde belirtilen uyarınca hazırlanmış, 8.12.1987. tarih ve 19658 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Gençlik Spor Kulüpleri Yönetmeliğininin 30. maddesinde kulüplerin yan gelirlerine ilişkin 35. maddesinde kulüplere yardım şekilleri, 38. maddesinde ise Profesyonel takımı bulunan kulüplerin Gelir ve Giderlerine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.¹⁴

Spor kulüplerinin şirket kurmaları ve ya şirketler tarafından satın alınmaları spor faaliyetlerinin çok boyutlu olarak değerlendirmeleri sonucunu doğurmaktadır.¹²

Spor kulüplerinin şirketleşmesi konusu ilk olarak, 28.5.1986. tarih ve 3289 sayılı “Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” da düzenlenmiştir. Anılan kanun, 24.maddesin de “Spor kulüplerinin profesyonel takımlarını Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları veya kurulmuş olan şirketlere devredebilmelerini”ön görmektedir.²⁴

Ayrıca17.6.1992 tarihinde kabul edilerek 3.7.1992 tarih ve 21273 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 3813 sayılı “Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun”un 27. maddesi ile Profesyonel Futbol Talimatınının 52. Maddesi hükümlerine göre “Futbol dalında faaliyet gösteren kulüpler, futbol şubelerini kanunlarda belirtilen şekil ve esaslarda, kuracakları veya kurulmuş anonim şirketlere devredebilirler.” ibareleri bulunmaktadır.

Futboldaki Ticari anlamda yaşanan bu gelişmeler vergisel problemlerde de önemli artışlara neden oluşturduğu gibi vergi avantajlarını da beraber getirmiştir. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7. madde 8. bendine göre “Beden Terbiyesi Teşkilatına dahil derneklere veya kamu kurumlarına ait spor kuruluşları ile sadece spor faaliyetinde bulunan anonim şirketler Kurumlar Vergisinden muaftır.”ibaresi bulunmakla birlikte 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunun çeşitli maddelerinde dernek statüsündeki ve şirketleşen spor kulüplerinin faaliyetleri, Gelir ve Gider kalemleri vergi kapsamına alınmıştır.¹⁸

Türkiye’de büyük kulüpler ve diğer birkaç kulüp bu tür faaliyetler ve organizasyonları üstlenmiş şirketleşme çalışmalarını başlatmış bulunarak gelirlerini artırmada Avrupa ülkeleri örneklerini model olarak benimsemiş bulunmaktadır.⁷

Türkiye’de ilk Halka arz işlemini başlatan spor kulüpleri Beşiktaş Jimnastik Kulübü (BJK) ile Galatasaray Spor kulübü(GS)’dir. Bu kulüpler halka arz işlemlerini kurmuş oldukları şirketlerle gerçekleştirmişlerdir.

a) Beşiktaş Futbol Yatırım A.Ş

Beşiktaş Jimnastik Kulübü halka arz işlemini Beşiktaş Futbol Yatırım A.Ş. adı altında kurmuş olduğu şirketle gerçekleştirmiştir. Beşiktaş Jimnastik Kulübü Derneği Profesyonel Futbol Şubesi’nin bütün gelir ve giderlerini devir alan Beşiktaş Futbol Yatırımları San. ve Tic. A.Ş.’nin %15’ni halka arz ederek; sermayesini 326 milyar 500 milyon lira arttırarak halka arz sonrası 2 trilyon 176 milyar 500 milyon liraya çıkararak, şirketin hisselerinin %35’i yurtiçi küçük bireysel yatırımcılara %25’i alım gücü yüksek bireysel yatırımcılara, %20’si yabancı kurumsal yatırımcılara, %10’u yurtiçi kurumsal yatırımcılara ve %10’u da kongre üyelerine olmak üzere tahsis etmiştir.¹¹

Halka arzdan sonra Beşiktaş A.Ş., gişe hasılatlarından elde edilen gelir, reklam, transfer ve yayın gelirleri ile birlikte, Beşiktaş markasının oluşturduğu kaynaklara sahip olacaktır.²⁶ Beşiktaş A.Ş.’nin arttırılan sermayesini temsil eden hisseler halka satıldığında elde edeceği tüm gelir şirkete kalarak paranın önemli bir kısmı Beşiktaş spor kulübü’nün alt yapı harcamaları ve kulüp stadyumunun büyütülmesi için kullanılarak²² kulübün gelişimi öngörülmektedir.

b) Galatasaray Sportif A.Ş

Galatasaray spor kulübü halka arz işlemini medya ağırlıklı Galatasaray sportif. A.Ş. adı altında kurmuş olduğu şirketle gerçekleştirmiştir.

Galatasaray Sportif A.Ş.’de satılan 325 bin 600 lot hisselerin %65’i yurtdışındaki, %35’i yurtiçindeki yatırımcılara,²⁶ %15.4’ü alım gücü yüksek yurtiçi bireysel yatırımcılara %3.5’i de GS kulübüne tahsil edilmiştir. Şirketin gelirleri futbol takımıyla ilgili medya-reklam, sponsorluklar, lisanslı ürünler, isim hakkı ve performans gelirlerinin bir kısmını kapsayan. Galatasaray Sportif A.Ş.’nin gelir ve giderleri, gişe hasılatları, oyuncu alım satımları, sporcu ve teknik kadro maaşları gibi takımın performansına bağlı kalemleri içermemektedir. G.S Kulübünün sportif her başarısı şirketin gelirlerini arttırarak gelirlerin %85’i medya ve medya ile ilgili haklardan gelecek¹ şekilde planlanmıştır. Galatasaray Sportif A.Ş. gelir-giderleri gibi kalemleri şirket bünyesine almadığından Beşiktaş ve diğer uluslar arası kulüplerin şirketlerinden ayrılmaktadır. Galatasaray Sportif A.Ş.’nin televizyon, reklam ve pazarlama faaliyetleri bir spor firmasından çok pazarlama ve reklam şirketi

şeklinde olduğu vurgulanmaktadır.⁸

Galatasaray Sportif A.Ş. hisselerinin bir kısmını satarak elde edeceği tüm gelir kulübe kalacak şekilde planlanmış elde edilecek gelirin %70'i kulüp borçlarının kapatılması için kullanılarak halka açılan şirketin bilançosunda Galatasaray'ın bonservis ve gişe gelirlerinin dışındaki diğer gelirleri yer alacak kulüp giderleri ise bu şirketin içinde yer almayacak.²² şeklinde değerlendirilmiştir.

Türkiye'de halka açılmanın ilk örneklerini sergileyen Beşiktaş ve Galatasaray kulüplerini halka arzla ilgili verileri tablo 4 de^{9,10} tablo 5'de¹⁹ gösterilmiştir.

Tablo-4 Türkiye de Halka Açılan Spor kulüpleri

Spor kulüpleri	Beşiktaş Futbol Yatırım A.Ş	Galatasaray Sportif A.Ş
Halka arz yöntemi	Sabit Fiyatla Talep Toplama	Sabit Fiyatla Talep Toplama
Piyasa Değeri	94.2 Milyon Dolar	133.3 Milyon Dolar
Talep Topama Tarihi	14-15-Şubat-2002	14-15-Şubat-2002
Halka Arz Fiyatı	57.500	87.000 TL
Sermayesi	2.176 Milyar	2.035 Milyar
Halka Arz Oranı	% 15	% 16
Halka Arz Edilen Hisse Adedi	326.500.000	325.500.000
Karşı	2.2 Milyon Dolar	23.9 Milyon Dolar
Fiyat/Kazanç Oranı	43.8	5.6

Tablo-5 Halka Arz Edilen Spor Kulüplerinin Hisse Dağılımı

Yatırımcı /Spor kulüpleri	Beşiktaş Futbol Yatırım A.Ş			Galatasaray Sportif A.Ş		
	Nominal satış	Oran	Yatırımcı sayısı	Nominal satış	Oran	Yatırımcı sayısı
Yurtiçi Kurumsal	38.940	11.93	35	11.396	3.50	44
Yurtiçi Bireysel	98.401	30.14	6.913	42.446	13.04	3.314
Yurtdışı Kurumsal	119.500	36.60	18	211.640	65.00	29
Alım Gücü Yüksek Bireysel	59.320	18.17	267	48.722	14.96	241
Dernek Üyeleri	10.339	3.17	651	11.396	3.50	139
Toplam	326.500	100.00	7.884	325.600	100.00	3.767

Futbol Kulüplerinin Halka Açılması İçin Belirlenen İlave Kriterler

Serbest Piyasa Kurulunun 07.02.2002 tarih ve 9/181 sayılı kararına göre belirlenen kriterler

1. Faaliyet İle İlgili Kriterler:

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 7. Maddesinin 8. Bendi gereğince, anonim şirketin, sadece idman ve spor faaliyetlerinde bulunması ve sadece bu faaliyetlerle bağlantılı olarak elde edilecek gelirleri kurumlar vergisinden muaf tutulan faaliyetlerin dışında herhangi bir (markalı ürün satışı dahil) faaliyetin bulunması halinde şirket Kurumlar Vergisi mükellefi olacaktır. Bu husus, izahname ve sirkülerde açıklanacak ve Maliye Bakanlığı'na bildirilecektir.

Söz konusu muafiyetten yararlanmak için futbol takımının kulüp tarafından anonim şirkete kiralanması veya devredilmesi (sürelili veya süresiz, bedelli veya bedelsiz) gerekmektedir. Yukarıda belirtilen haklar devir veya satın alma yolu ile anonim şirkete geçebilir veya uzun vadeli sözleşmelerle şirkete kiralanabilir. Belirtilen hakların kiralama yolu ile geçmesi durumunda, yapılan sözleşmelere ilişkin bilgilere halka açılma sırasında yayımlanacak izahnameler de yer verilecektir. Söz konusu hususlar Türkiye Futbol Federasyonu'na bildirilerek, federasyondan alınacak onay yazısı Kurula sunulacaktır.

2. Aktif Yapısına İlişkin Kriterler:

Yukarıda belirtilen hakların kira yoluyla devir alınması durumunda, diğer anonim şirketlerden farklı olarak herhangi bir hak veya varlık bulunmayacaktır. Söz konusu hakların devir yoluyla alınması durumunda, anonim şirketin aktifinde diğer şirketlerden farklı olarak aşağıdaki varlıklar bulunacaktır:

- a) Futbolcu bonservisleri,
  - b) İsim hakları(patent, marka, lisans vb.),
  - c) İdman tesisleri, stadyum vb. faaliyet ile ilgili gayri menkuller ve bunların kullanım hakkı
- Yukarıda b ve c bendinde belirtilen varlıkların devir işleminden önce, SPK' nın inceleme hakkı saklı kalmak kaydıyla ve SPKn 15'inci maddesi kapsamında örtülü kazanç aktarımına sebep olmayacak şekilde, değer tespitinin iki bağımsız denetim şirketi (gayri menkuller için Kurulumuz listesinde bulunan gayrimenkul ekspertiz şirketi) tarafından yapılması zorunludur.

3. Pasif Yapısına İlişkin Kriterler:

Şirketlerin sahip oldukları varlıklar ve haklar üzerinde, şirket sermayesinin %51'inden fazlasına ve/veya yönetim ve denetim imtiyazına haiz hisse senetlerine sahip olmaları nedeniyle şirket yönetiminde kontrolü elinde bulunduran gerçek ve tüzel kişiler ile şirket ve kulübün yönetim ve denetim kurulu üyelerinin, kulüp ve kulüp ile doğrudan veya dolaylı ilişkisi bulunan üçüncü şahısların borcunu teminen temlik, kefalet, ipotek ve aynı hak tesis edememesini sağlamak üzere, ilk genel kurulda ana sözleşmeye hüküm konulması zorunludur.

4. Gelir Yapısına İlişkin Kriterler:

Tribün gelirlerinin şirkete devredilmesi, teberrulu bilet satışı yapılması gibi uygulamalarda elde edilen gerçek hasılatın takibini sağlayacak muhasebe ve kayıt düzeninin kurulması zorunludur.

5. Özel Durum Açıklamaları:

Seri:VIII, No:20 Tebliği'nde düzenlenen hususlara ek olarak yapılması gereken özel durum açıklamaları aşağıdaki şekildedir:

1. Futbolcu Transferlerinin Açıklanması:

Şirketin en son mali yıla ilişkin gelir tablosundaki esas faaliyet karının %5'ini aşan miktarlarda, futbolcu satın alınması/satılması, kiralanması/kiraya verilmesi, takas edilmesi durumlarında, söz konusu görüşmeler sonuçlandığında, kesinleşen hususlarda, sözleşme imzalanmadan önce gerekli özel durum açıklamasının yapılması zorunludur. Yapılacak açıklamada asgari, ödenecek her türlü ücretlere, sözleşme süresine ve sözleşmede bulunan ve tasarruf sahiplerinin yatırım kararlarını etkileyebilecek tüm özel şartlara yer verilmesi zorunludur.

2. Futbolculara İlişkin Açıklamalar:

Takımın performansına önemli derecede olumsuz yönde etkileyecek sakatlık, hastalık ve iş göremezlik gibi durumlarda, futbolcunun bu nedenlerle futbol oynayamayacağı süreye ilişkin bilgilerin açıklanması zorunludur.

3. Teknik Yönetime İlişkin Açıklamalar:

Takımın teknik yönetiminin değişmesi ve yeni teknik ekiple görüşmelere başlanması halinde, görüşmeler sonuçlandığında, kesinleşen hususlarda sözleşme imzalanmadan önce gerekli özel durum açıklamasının yapılması zorunludur.

4. Gelir Kayıplarına veya Sözleşme Fesihlerine / İmzalanmasına İlişkin Açıklama:

Şirketin en son mali yıla ilişkin gelir tablosundaki esas faaliyet karının %5'ini aşan gelirlerin kaybına sebep olacak gelişmelerin ortaya çıkması veya kaybedilmesi, veya bu tutarlardaki yeni sözleşmeler düzenlenmesi durumlarında da özel durum açıklaması yapılması zorunludur.

5. Diğer Açıklamalar:

Türkiye Futbol Federasyonu, FIFA veya UEFA tarafından alınan ve şirketin gelirlerini ve doğrudan ve/veya dolaylı olarak etkileyebilecek önemdeki kararların kulübe bildirildiği tarihte, şirket tarafından açıklanması zorunludur. Bu konudaki sorumluluk şirkete aittir.

6. Futbolcuların Bonservis Bedelleri İle Ücretlerinin Mali Tablolara Yansıtılması:

1. Başka Kulüplere Yapılan Ödemeler:

a) Bonservis Bedeli:

Maliyet bedeli ile bilançoda "Maddi Olmayan Duran Varlıklar-Haklar" kaleminde gösterilecek ve sözleşme süresi içinde amorti edilecektir.

b) Şarta Bağlı Ödemeler:

Mali tabloların kesinleşme tarihinden önce makul bir şekilde ve makul oranda tahmin edilebilmesi halinde tahakkuk ettirilmesi ve mali tablolara yansıtılması gerekir. Belli bir öneme sahip olan ancak tutarları tahmin edilemeyen şarta bağlı hususlar dipnotlarda açıklanır.

2. Futbolculara Yapılan Ödemeler:

a) Peşin Ödemeler:

“Peşin Ödenen Giderler” olarak bilançoda aktifleştirilecek ve sözleşme süresince dönem giderine atılmak suretiyle itfa olunacaktır.

b) Dönemsel Ödemeler (Aylık, Prim vb.):

Giderin tahakkuk ettiği dönemde gelir-gider tablosuna yansıtılacaktır.

3. Futbolcu Satışı:

Sözleşmesi devam eden futbolcuların başka bir kulübe satılması durumunda elde edilen gelirler gayri maddi hakkın satışı olarak değerlendirilecektir.

4. Futbolcuların Sakatlanması:

Futbolcuların bir daha oynayamayacak şekilde sakatlanması veya hastalanması gibi durumlarda, futbolcuların lisans hakları için karşılık ayrılması zorunludur.

5. Sigorta Zorunluluğu

Aktifinde futbolcu sözleşmesi veya bonservisi bulunan şirketler için, futbolcuların bonservis veya sözleşme bedellerinden aşağı olmamak üzere sigorta ettirilmesi zorunludur.¹⁶

SONUÇ

Dünyada ve Türkiye de Spor kulüplerine ait şirketler, hisse senetlerini halka arz etmekle alternatif finansman yöntemlerine göre daha düşük maliyetle ve uzun vadeli bir kaynağı kullanmaktadırlar. Ayrıca kulüpler halka açıldıktan ve hisse senetleri Borsa'da işlem görmeye başladıktan sonra da hisselerini teminat göstererek kredi kullanabilme, borç senedi ihraç edebilmekle imkanlarından yararlanmak suretiyle finansman sağlayabilmektedirler.

Halka arzla birlikte kulüpler hakkındaki çeşitli teknik bilgiler, Borsa'nın şeffaflık ve kamuoyunu aydınlatma işlevi çerçevesinde yatırımcılara basın ve yayın kuruluşları ile diğer görsel yayın kuruluşları vasıtası ile sürekli olarak taraftarlara ve yatırımcılara ulaştırılmaktadır.

Türkiye'de Spor kulüplerine bağlı şirketlerin hisse senetlerini halka arz etmesi ve menkul kıymet borsalarında işlem görmeye başlamaları SPK ve İMKB'nin incelemelerini içeren bir süreç dahilinde gerçekleşmektedir. Ayrıca spor kulüplerine bağlı şirketler işlem görmeye başlamalarından sonra mali tablolarını belirli dönemlerde bağımsız denetim kuruluşlarına denetlettirmekte, ortaklarını ve kamuyu düzenli olarak bilgilendirmekte, SPK ve İMKB'nin sürekli denetimine tabi olmaktadır.

Bu çerçevede halka açılmak ve hisse senetlerinin menkul kıymet borsasında işlem görmesini sağlamak ile kulüpler, sermaye piyasasının denetim mekanizmaları sayesinde kurumsallaşma süreçlerini hızlandırmakta ve modern yönetim tekniklerine daha kısa sürede kavuşabilmektedirler.

Gelişmekte olan ülkelerdeki sermaye birikiminin yetersizliği ülkelerin ekonomik gelişim sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çerçevede; Dünya borsalarında yatırımcılar futbol kulüplerinin hisselerinden birkaç istisna dışında bekledikleri getirileri sağlayamazlar da Spor kulüpleri büyümek, gelişmek, yatırım yapmak ve küreselleşen dünyada rakipleri ile rekabet edebilmek için gerekli olan sermayeyi bulmakta zorlanmaktadırlar. Borsa şirketi olarak sermaye piyasasından kaynak temin etmenin kulüplerin kaynak problemlerinin çözümüne sağladığı katkının önemi son yıllarda artarak devam etmektedir.

KAYNAKLAR

- 1-AKŞAM GAZETESİ, **Borsa'nın İlk Derbisi**, 15 Şubat 2002
- 2-CAN,Y.,SOYER,F., **Spor Hizmetlerinde Verimliliği Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi**, 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi,Cilt:2,s.182-200, Ankara, (2000)
- 3-COŞKUN,H., **Bir Tutundurma Aracı Olarak Spor Sponsorluğu**,Gazi BESBD, Cilt 4, Sayı3,s.63-68, (1999)
- 4-ÇAHA, Ö., **Spora Yaslanarak Bir Nefes Almak**, Düşünen Siyaset, Sayı1, s.115-125, (1999)
- 5-D.P.T., Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, **“Küreselleşme Özel İhtisas Komisyon Raporu”**, DPT Yayınları, Ankara, (2000)
- 6-D.P.T., Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, **“Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları, Özel ihtisas Komisyon Raporu”**, DPT Yayınları, Ankara , (2000)
- 7-DORUKKAYA,Ş.,KIRATLI,A.,**Türkiye’de Futbol Kulüpleri’nin Şirketleşmesi, Halka açılması, finansmanı ve Vergileme**, Dünya yayıncılık, İstanbul, (1998)
- 8-EKONOMİST DERGİSİ, **Beşiktaş ve Galatasaray’ın Şirketleri Bu Hafta İMKB’de**, Yı112, sayı 7 Şubat 2002
- 9-FANATİKGAZETESİ,**Beşiktaş Borsa’da**,14, Şubat, 2002
- 10-FOTOMAÇ GAZETESİ,**Galatasaray Sportif AŞ Bugün Halka Açılıyor**, 14, Şubat, 2002
- 11-FOTOMAÇ GAZETESİ, **Tarihi Dönemeç**,14, Şubat, 2002
- 12-GENÇ,D.A., **Spor Hukuku** , Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd.Şti. İstanbul, (1998)
- 13-GENÇ,D.A., **Futbol Kulüplerinin Stratejik Yönetimi, Beşiktaş Örneği**, Bağırğan yayınevi, Ankara, (1999)
- 14-GÜNÂL, A.N. ,**Türk Spor Hukukunun Genel Esasları ve İlgili Mevzuat**,YetkinYayınlan,Ankara, (1998)
- 15-HÜRRİYET GAZETESİ, **Futbolda En Zor Deplasman Borsa** , 21 Kasım , 2001
- 16-<http://www.spk.gov.tr/ofd/bilgiler.htm>, 08.06.2002
- 17- <http://www.imkb.gov.tr/genel/mevzuat.htm>,08.06.2002
- 18-KUŞİN,A.,**Halka Açıldı Diye Takımınızı Kimse Ele Geçiremez**, Hürriyet Gazetesi, 17 şubat 2002
- 19-MİLLİYET GAZETESİ,**Galatasaray Yabancıya Beşiktaş Yerliye**, 20 Şubat 2002
- 20-PLATİN, **Şampiyonlar Ligi Para Basıyor**, Aylık Ekonomi ve Aktualite Dergisi, Yıl 2, Sayı4, Haziran, (1999)
- 21-SABAH GAZETESİ.,**Futbol Kulüpleri Borsa Sahasında** ,9Nisan 2000.
- 22-SABAH GAZETESİ, **Sergen’ in Transfer Haberini Önce Borsa Duyacak**, 9 Şubat 2002
- 23-S.P.K. HAFTALIK BÜLTENİ, 04.02.2002 – 08.02.2002
- 24-ÜÇİŞİK,H.F.,**Sporla Sorunlar ve Çözüm Önerileri** , Ötügen Neşriyat, İstanbul, (1999)
- 25-YETİM,A.A., **Sporun Sosyal Görünümü**,G.Ü,Bed.Eğt. Spor Bil.,Cilt5, Sayı1,s.63-72, (2000).
- 26-ZAMAN GAZETESİ, **Galatasaray Ve Beşiktaş Hisselerine İlgi Büyük**, 15 Şubat 2002
- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu , 30.7.1981 tarih ve 17416 sayılı Resmi Gazete
- 3 Kasım 1983 Menkul Kıymet Borsaları Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname, 06.10.1983 tarih ve 18183 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete
- Sermaye Piyasası Kurulu’nun Seri:1 No:26 sayılı Hisse Senetlerinin Kurul Kaydına Alınmasına ve Satışına İlişkin Esaslar Tebliği 15.11.1998 tarih ve 23524 sayılı Resmi Gazete

- 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu,10.6.1949 tarih 7229 sayılı Resmi Gazete
- 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanun 2.11.1984 tarih ve 18563 sayılı Resmi Gazete
- 2908 sayılı Dernekler Kanunu 7.10.1983 Tarih ve 18184 sayılı Resmi Gazete
- Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği 28.7.1985.tarih ve 18825 sayılı Resmi Gazete
- Spor kulüpleri yardım yönetmeliği 8.12.1987. tarih ve 19658 sayılı Resmi Gazete
- 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun 28.5.1986. tarih ve 19120 sayılı Resmi Gazete
- 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun 3.7.1992 tarih ve 21273 sayılı Resmi Gazete